

Terveyspalveluohjaaja Ulla-Maija Kopra ja Työttömien Keskusjärjestön puheenjohtaja Irma Hirsjärvi (vas.) tapaamassa työttömiä Sieppijärvellä.

Terveystarkastus kuuntelee työttömiä ja ohjaa palveluihin

Kunnan tehtävänä on lain mukaan järjestää työttömille maksuton terveystarkastus. Työttömien Keskusjärjestön ja Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry:n yhteisen Terveystarkastus-hankkeen (2016–2019) havainnot kertovat, että oikeus tarkastukseen tunnetaan huonosti sekä kunnissa että työttömien parissa. Valtakunnallinen hanke on kohdannut satoja työttömiä ohjaten heitä sosiaali- ja terveyspalveluihin.

Käytännössä sosiaali- ja terveyspalveluohjaajat ovat jalkautuneet eri puolille maata työttömien paikallishdistyksiin, EHYTin Elokoloihin

sekä muihin matalan kynnyksen toimipaikkoihin, joissa he kertovat sosiaali- ja terveyspalveluista, asiakasmaksulaista sekä antavat henkilökohtaista palveluohjausta työttömille. Työssä käytetään avuksi Työterveyslaitoksen Kykyviisari-mittaria. Myös verenpaine mitataan halukailta.

Hankekäynnit ajoitetaan usein EU-ruokajakelun yhteyteen. Yhteensä hankkeessa on tehty eri puolille Suomea noin 170 käyntiä ja ohjattu satoja asiakkaita. Hankkeessa on tavattu ammattilaisia ja asiakkaita myös diakoniatyössä.

Useimmilla hankekäynneillä suurin osa kuulijoista ei ole kuullut työttömien terveystarkastuksista ja vain muutama on käynyt tarkastuk-

sesta. Myös kunnissa, joiden velvollisuus on järjestää tarkastukset, asia tunnetaan huonosti. Laki terveystarkastusten järjestämisestä astui voimaan jo vuonna 2011. Kuntien verkkosivuilla tieto on vaikeasti löydettävissä tai sitä ei ole lainkaan, ja terveyspalvelujen ajanvaraus on usein tietämätön terveystarkastuksesta.

Työttömillä monia ongelmia

Erityisesti pitkäaikaistyöttömillä on usein monia ongelmia. Pääasiassa ne liittyvät terveyteen ja toimeentuloon ja sitä kautta elämän hallintaan. Köyhyys kapeuttaa elämää ja valinnanvapautta huomattavasti.

Lannistuneisuus ja kokemus toisen luokan kansalaisuudesta ovat myös yleisiä. Sähköisten palvelujen käyttö on vaikeaa eikä nettiä tai älypuhelimia useinkaan omisteta. Lisäksi koetaan, että asenteet työttömiä kohtaan ovat koventumassa.

Työttömien kertomuksissa korostuu niukkuus elämässä, huoli selviytymisestä, pitkittyneet ja toisiinsa kietoutuneet terveydelliset ja taloudelliset vaikeudet. Monilla on työ- ja toimintakykyyn liittyviä ongelmia, mm. tuki- ja liikuntaelinvairoja, psyykkisiä ongelmia, päihteiden käyttöä tai diagnosoimattomia sairauksia, jotka haittaavat työn hakua. Sosiaali- ja terveyspalveluita, joihin he olisivat oikeutettuja, ei tunneta eikä niihin osata hakeutua. Terveyskeskusmaksut ovat yksi kynnys hakeutua vastaanotolle ja hoitoon.

Tukea haetaan ruokavaruudesta ja diakoniatyöstä

Työttömien Keskusjärjestön noin 80 jäsenyhdistyksestä yli 60 jakaa säännöllisesti kauppojen lahjoitusruokaa tai EU-ruokaa. Työttömät pitävät ruoka-apua tärkeänä. Yhdistykset ylläpitävät myös ruokaloita, joissa voi syödä aterian edulliseen hintaan. Useissa ruokaloissa on yli sata kävijää päivittäin.

Terveydeksi-hankkeen palveluohjaajat ovat haastatelleet työttömiä ruokajakelujen yhteydessä. Asiakkaat kertovat hakevansa apua kunnan sosiaalityöstä, ruokajakelusta sekä kirkon diakoniatyöstä.

Terveydeksi-hankkeessa keinot asiakkaiden auttamisessa ovat paljolti samoja kuin diakoniatyössä: kunnioittava kohtaaminen, kiirettömän kuuntelu sekä neuvonta ja ratkaisujen pohtiminen yhdessä. Asiakas tavataan useimmiten vain kerran, mutta usein jo kertakohtaamisen ja oikeaan palveluun ohjaamisen jälkeen on monen olo helpottunut ja huoli hälventynyt edes het-

keksi: ”Sain hyviä vinkkejä ja neuvoja. Myötätuntoa millaista on työttömän arki”, asiakkaat kertovat palautteessaan.

Yhteistä työsarkaa diakoniatyön kanssa

Terveydeksi-hanke on vierailut diakoniatyössä muun muassa Vaasan seudulla. Lisäksi **Tiina Saarela** Kirkkohallituksesta on hankkeen ohjausryhmän jäsen.

Terveydeksi-hankkeella on paljon yhteistä diakoniatyön kanssa mm. kanssapalveluohjauksessa, työn sisällöissä sekä asiakkaiden palveluihin ohjaamisessa. Yhteistyötä voisi olla enemmänkin etenkin niillä paikkakunnilla, joissa ei ole työttömien yhdistystä. Terveydeksi-hanke kiertää Suomessa yhdistysten tai kohtaamispaikkojen kutsusta.

Verkostotyötä työttömien palveluiden edistämiseksi on kehitetty myös siten, että eri paikkakunnilla on järjestetty tapaamisia, joissa on ollut mukana mm. kunnan sosiaali- ja terveys-toimen, Kelan, TE-toimiston ja TYP-palvelujen edustajia. Myös seurakuntien diakoniatyön osallistuminen on tervetullutta.

Koulutusta yhdistystoimijoille

Tiedottamisen ja palveluohjauksen lisäksi hankkeessa koulutetaan yhdistysten toimijoita tukemaan ja opastamaan kävijöitään. Sen tueksi on keväällä ilmestynyt käsikirja Ota huoli puheeksi ja opasta palveluihin. Käsikirjassa on vinkkejä puheeksiottoon sekä perustietoja yleisimmistä terveyteen, hyvinvointiin ja toimeentuloon liittyvistä asioista yhteystietoineen.

Käsikirja on koottu yhdistyskentän toiveiden ja tarpeiden pohjalta, ja se on vapaasti ladattavissa hankkeen verkkosivuilta <https://tyottomat.fi/hankkeet/terveydeksi-hankkeen-materiaalipankki/>.

Terveydeksi-hankkeen palveluohjaajat ovat vierailleet mm. kuntouttavan työtoiminnan työpajoissa. Kuvassa oikealla sosiaalipalveluohjaaja Veera Luoto.

Hanke on nyky muodossaan päätymässä loppuvuonna 2019, mutta työtä tullaan todennäköisesti jatkamaan. Jalkautuvan, henkilökohtaisen palveluohjauksen tarve on vain kasvamassa.

Leena Valkonen

Kolmivuotista (2016–2019) hanketta rahoittavat Euroopan sosiaalirahasto sekä STEA. Hanketta toteutetaan yhdessä Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry:n kanssa.

Lisätietoja hankkeesta: Työttömien Keskusjärjestön verkkosivut: www.tyottomat.fi > Hankkeet > Terveydeksi-hanke (<https://tyottomat.fi/hankkeet/terveydeksi-hanke/>)